

national University, 2010. - 84с.

10. Jaak N. In. Didkovskaya Y. V. Social work: perceptions of the profession // Sociologice - cal research. 2011. No. 4. 92-96s.

11. Polivanova K. N. Psychology of age crises / K. N. Polivanov. - Moscow: Academy, 2000. - 184 p.

12. S. Posokhova So Psychology adaptable personality/ S. T. Posokhova. – SPb. : RGPU im. A. I. Herzen, 2001. - 240 p.

Pochtareva O. E., Fedorova O.V., Tkachenko N.E.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL PERSONALITY SUPPORT ELDERLY

The article presents social work with the elderly. Social and psychological aspects of elderly people and the problem of adaptation of the person to aging are investigated. The analysis of changes that occur in social, cultural, social and psychological development. Changes of priorities of values, prospects of labor activity, a way of life and communication which happen to the person in the course of aging are opened. The main problems that will accompany the life of the elderly are highlighted. We are talking about psychological changes in personality and readiness for a new status in society.

The consequence of aging is a change in the social status of a person. Sociologists call aging a change in the role and position of an individual's status that goes through life.

The essence of the article is to prepare a person for a new status, to make social and psychological counseling for the elderly accessible, or even mandatory, in order to be able to enjoy their lives and a quiet old age.

Key words: aging, personality, adaptation, support.

Почтарьова Олена Едуардівна – магістрант 2 курсу спеціальності «Соціальне робота» Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Сєверодонецьк;

Федорова Олена Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Сєверодонецьк;

Ткаченко Наталія Ернстівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Сєверодонецьк.

УДК 155.8+154.3.

Семенія О.І.

МОДЕЛІ ВЗАЄМОВПЛИВУ ЕГО-ФУНКЦІЙ ЖИТТЄВИХ ПРАГНЕНЬ ОСОБИСТОСТІ У ЧАСОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті висвітлено стан досліджуваності проблеми часової орієнтації особистості як основи її життєвих прагнень. Виділено та схарактеризовано погляди сучасних українських вчених на дану проблему. Представлено та охарактеризовано емпіричні моделі взаємовпливу Его-функцій життєвих прагнень особистості у часовому дискурсі.

Доведено, що чотирьохкомпонентна модель містить найменші суперечності в структурі взаємодії показників життєвих прагнень, сенсожиттєвих орієнтацій, персональної ефективності та життєстійкості. Показано, що досліджувані, які

орієнтувались в своєму розумінні на минулий та теперішній час виявились значно краще спрямованими на впровадження ефективної діяльності та самореалізації.

Ключові слова: *модель особистості, часова орієнтація, життєві прагнення, прийняття ризику*

Постановка проблеми. Вимоги, які висуває сучасне суспільство до рівня розвитку особистості, відповідають високому рівню ефективності, здатності правильно оцінювати власні можливості та результати своєї діяльності. Тому саме категорія життєвих прагнень зачіпає усі сфери особистості, розкриває як внутрішню мотивовану поведінку, пов'язану з глибинним відчуттям себе, так і зовні мотивовану. Життєві прагнення не належить лише одному з рівнів організації людини, вони пронизують усю особистість, є засобом вираження вроджених передумов спонукань людини, певним чином впливаючи на ступінь їх задоволення на всіх рівнях. Місце життєвих прагнень у категоріальній структурі сучасної психології є чітко визначеним, але залишаються не розглянутими аспекти часових орієнтацій особистості у процесі формування життєвих прагнень. Тому, особливої актуальності набуває дослідження структури взаємовідношень життєвих прагнень, ресурсів подолання стресу та сенсожиттєвих орієнтацій у часовому дискурсі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У психологічній науці час розглядають як переживання, внутрішній досвід свідомості (Т. М. Титаренко [4]), спосіб функціонування суб'єктивного образу світу (З. О. Кіреєва [2]), а опосередковане ставлення до нього залежить від розуміння суб'єкта, взагалі від свідомості (Б. Й. Цуканов [5]). Відображення темпоральної дійсності у свідомості відбувається у трьох взаємопов'язаних напрямках: репрезентації метричних властивостей часу (тривалість), топологічних властивостей часу (незворотна послідовність протікання подій з минулого через сьогодні в майбутнє) і репрезентації для орієнтування в часі (З. О. Кіреєва [2]). Тому, на наш погляд, топологічні властивості часу забезпечують формування життєвих прагнень як важливого механізму упевненості особистості у своїх силах та можливостях.

Мета статті полягає у виявленні структури взаємовідношень життєвих прагнень, ресурсів подолання стресу та сенсожиттєвих орієнтацій у часовому дискурсі.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Для оцінки структури взаємовідношень між життєвими прагненнями, ресурсами подолання стресу та сенсожиттєвими орієнтаціями нами був використаний метод головних компонент. Ми припустили, що, оскільки основні параметри життєвих прагнень: сенсожиттєві орієнтації, життєстійкість та загальний показник персональної ефективності особистості фактично характеризують Его-функції зрілої особистості, то між ними мають виявлятися додатні внутрішньо несуперечливі взаємовідношення, в іншому разі при наявності від'ємних суперечливих взаємовідносин, вони мають зникати при створенні моделей із більшою кількістю компонент. Для кожної компонентної моделі наводилася матриця компонентних навантажень, в якій критичним значенням буде включені навантаження більше $L \geq [0,300]$, а самі показники були відсортовані за абсолютним значенням.

Розглянемо однокомпонентні моделі. В групі майбутнього виявлено, що компонентні навантаження показників, які увійшли до матриці мають різні знаки (рис. 1). Показники результату за зовнішністю, зовнішніми та внутрішніми прагненнями, важливістю внутрішніх прагнень та контролю знаходяться у зворотному взаємозв'язку зі всіма іншими, а саме: вірогідністю та важливістю зовнішніх прагнень, міжособистісного спілкування, прийняття ризику, процесу, результату, мети, локусами Я та Життя.

Рис. 1. Однокомпонентна модель структури взаємовпливу Его-функцій життєвих прагнень осіб із орієнтацією на майбутнє

Отже, представники групи майбутнього, активізуючи власні прагнення змушені вступати в суперечність із власними сенсожиттєвими орієнтаціями.

На відміну від першої групи, у другій групі із орієнтацією на минуле та теперішнє спостерігається повна конгруентність між параметрами Его-функцій (рис 2).

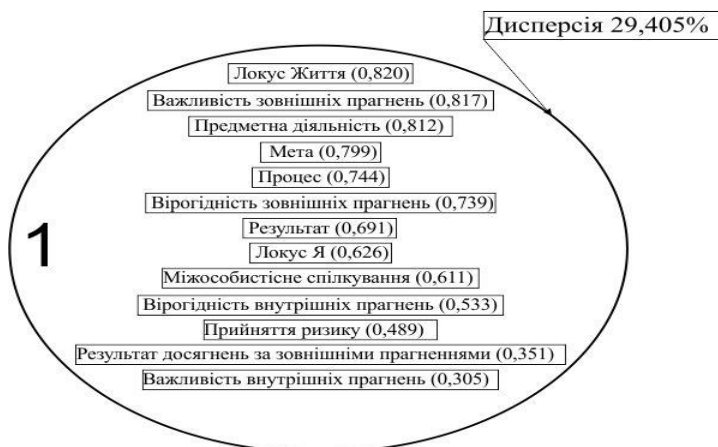

Рис. 2. Однокомпонентна модель структури взаємовпливу Его-функцій життєвих прагнень осіб із орієнтацією на минулий та теперішній час

Так, спрямованість на шляху досягнення матеріальних та соціальних благ підсилюється високими здатностями реалізації процесу діяльності, ділової комунікації та тісно взаємодіє із сенсожиттєвими поглядами особистості.

За реалізацією двокомпонентної моделі в групі осіб із орієнтацією на майбутнє також було виявлено протиріччя в структурі Его-функцій особистості (рис. 3).

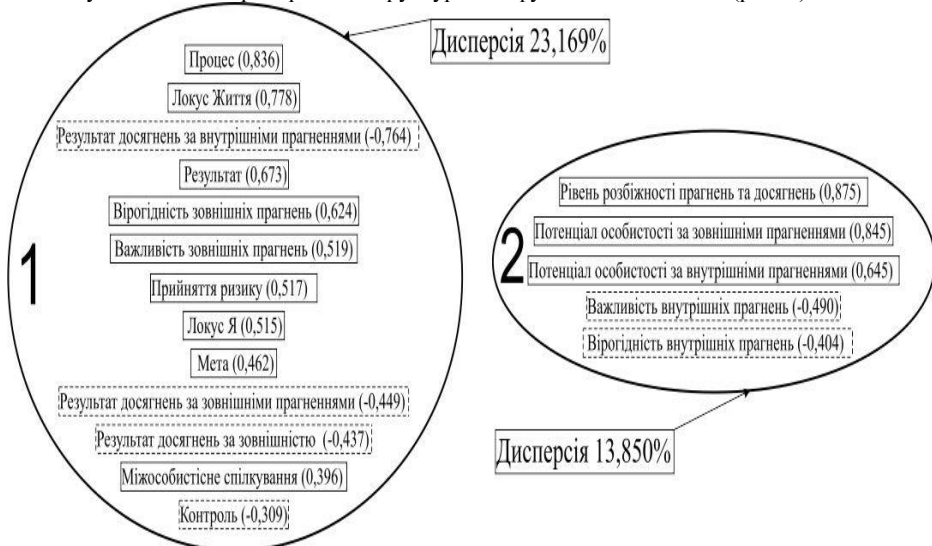

Рис. 3. Двохкомпонентна модель структури взаємовпливу Его-функцій самоєфективності осіб із орієнтацією на майбутнє

У першій компоненті визначено від’ємний взаємовплив результату досягнень за зовнішністю, внутрішніми та зовнішніми прагненнями і показниками контролю. Проте, в додатній залежності виступали всі показники сенсожиттєвих орієнтацій, прийняття ризику та міжособистісного спілкування. Отже, досліджуванам із орієнтацією на майбутнє сенсожиттєві настанови та комунікаційні навички заважали отриманню гідного результату діяльності. В другій компоненті були визначені додатні взаємовпливи рівню розбіжності, потенціалу зовнішніх та внутрішніх прагнень та протилежні взаємовпливи важливості та вірогідності внутрішніх прагнень, що вказує на те, що перевищення уваги на важливості та ймовірності досягнення певних цілей заважає повністю розкрити потенціал особистості на шляху реалізації прагнень.

На рисунку 4 розглянемо структуру взаємодії в групі досліджуваних, які були орієнтовані на минулий та теперішній час. За складом першої компоненти виявлено додатній взаємовплив показників сенсожиттєвих орієнтацій та життєвих прагнень, важливості, вірогідності та результату за зовнішніми прагненнями, вірогідності за внутрішніми прагненнями.

Узгоджена структура Его-функцій визначена загальною взаємодією особистісного розуміння життєвих ставлень як базису успіху в колективній діяльності та чітким усвідомленням власних життєвих потреб. Проте, в другій компоненті не було виявлено контруентної структури. Так, показники розбіжності прагнень та досягнень,

потенціалу особистості за внутрішніми та зовнішніми прагненнями мали зворотній характер взамовпливу на результат за зовнішністю, зовнішніми та внутрішніми прагненнями, важливістю зовнішніх прагнень та контролю.

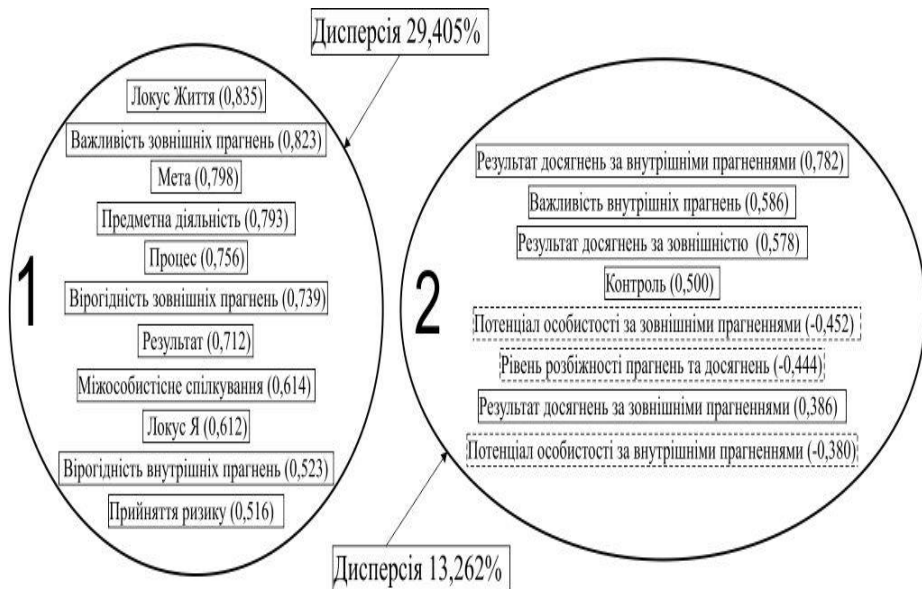

Рис. 4. Двохкомпонентна модель структури взамовпливу Его-функцій життєвих прагнень осіб із орієнтацією на минулий та теперішній час

При аналізі трьохкомпонентної моделі також були виявлені суперечності в структурі взамовпливу Его-функції особистості в групі із орієнтацією на до майбутнє (рис. 5). Так, від'ємний характер впливу мали результат досягнень за зовнішністю, внутрішніми та зовнішніми прагненнями, важливістю внутрішніх та вірогідністю зовнішніх прагнень, показників контролю тощо. Додатний вплив мали показники предметної діяльності та міжособистісного спілкування, прийняття ризику та важливість зовнішніх прагнень. В другій компоненті залежність впливу показників залучення в процес, розбіжності та потенціалу особистості, відзначалась додатнім характером дії. Інтегральні показники, які були запропоновані в якості загальної оцінки можливості досягнення певного успіху виявляли внутрішньо узгоджену структуру.

Так само, у третій компоненті спостерігався додатний взаємовплив показників сенсожиттєвих орієнтацій та оцінки вірогідності внутрішніх та важливості зовнішніх прагнень, що визначало узгодження життєвих прагнень в поєднанні з впевненістю розвитку внутрішнього світу особистості.

Досліджувані із орієнтацією на минулий та теперішній час виявляли злагоджену систему взаємовпливу показників (рис. 6).

Так, всі показники сенсожиттєвих орієнтацій, персональної ефективності, важливості та вірогідності зовнішніх прагнень, прийняття ризику мали додатний вплив. Досліджувані налаштовані на високий рівень організації власної ефективності в умовах стресових навантажень.

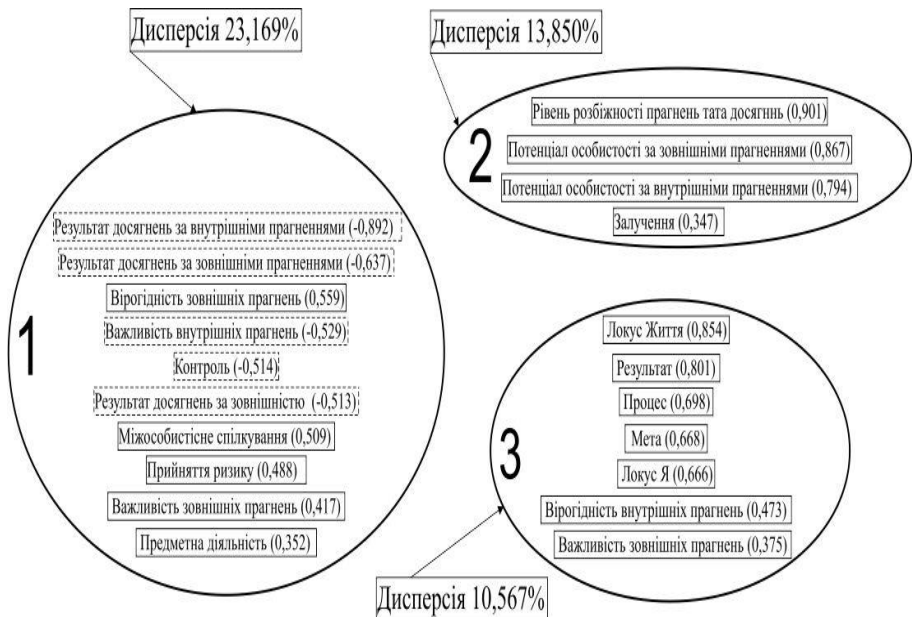

Рис. 5. Трьохкомпонентна модель структури взаємовпливу Его-функцій життєвих прагнень осіб із орієнтацією на майбутнє

Рис. 6. Трьохкомпонентна модель структури взаємовпливу Его-функцій життєвих прагнень осіб із орієнтацією на минулий та теперішній час

В другій компоненті такий самий вплив було визначено за оцінкою результату за зовнішність, внутрішніми та зовнішніми прагненнями, важливістю за вірогідністю за внутрішніми прагненнями та показниками контролю. Склад третьої компоненти визначався також додатнім внутрішньо узгодженим взаємовпливом рівню розбіжності прагнень та досягнень, оцінкою потенціалу особистості за внутрішніми та зовнішніми прагненнями.

При дослідженні чотирьохкомпонентної моделі в групі досліджуваних, які орієнтувалися на майбутній час були виявлені певні суперечності в структурі Его-функцій (рис. 7).

У складі першої компоненти виявлені додатні взаємозалежності показників сенсожиттєвих орієнтацій, вірогідності внутрішніх прагнень та прийняття ризику. Гармонійні взаємовідношення осмислених цілей, вміння організації їх досягнення, отримання задоволення від процесу, здатність протистояти стресогенним чинникам та впевненість у власному розвитку формують структуру зрілої особистості. Друга компонента була визначена взаємовпливами рівню розбіжності, потенціалу за внутрішніми та зовнішніми прагненнями та прийняттям ризику.

Додатний характер взаємозалежності показників результату за зовнішністю, зовнішніми та внутрішніми прагненнями, важливості та вірогідності за внутрішніми прагненнями, контролю та залучення, проте показник персональної ефективності – прийняття ризику, мав зворотній взаємовплив.

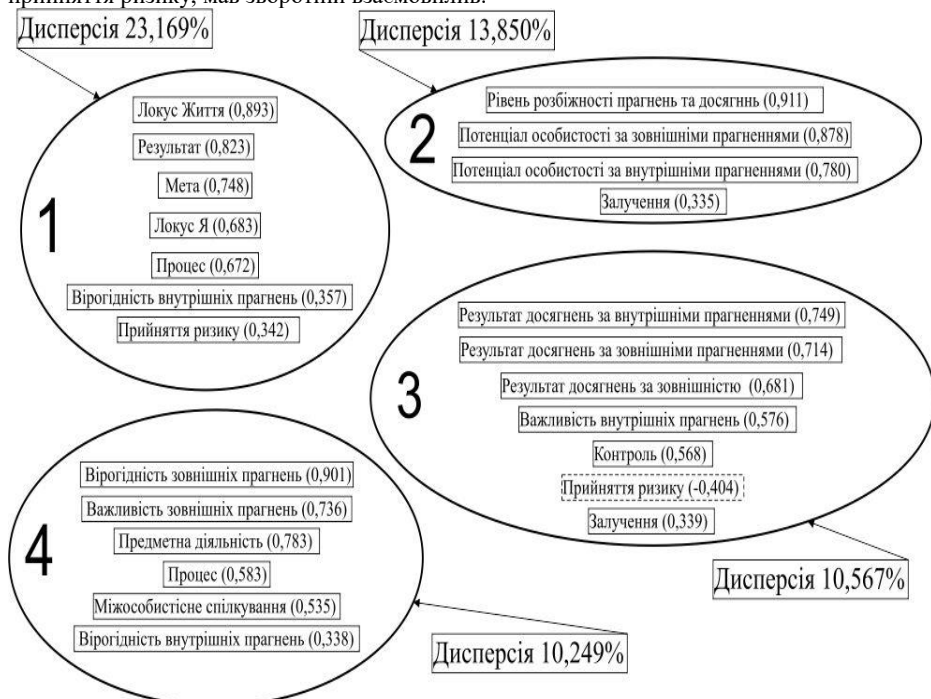

Рис. 7. Чотирьохкомпонентна модель структури взаємовпливу Его-функцій життєвих прагнень осіб із орієнтацією на майбутнє

Остання компонентна визначена взаємовпливом предметної діяльності, міжособистісного спілкування, важливостю та вірогідністю зовнішніх прагнень, вірогідністю внутрішніх прагнень та процесом, як складової сенсожиттєвих орієнтацій. Становлення процесу ефективної діяльності досліджуваних із орієнтацією на майбутнє обумовлюється наявністю внутрішніх мотивів та розвитком емоційно-вольової складової особистості.

Група досліджуваних, які були орієнтовані на минулий та теперішній час, визначалась конгруентною структурою Его-функцій (рис. 8).

Так, за силою навантажень у першій компоненті виявлено відповідний взаємовплив показників сенсожиттєвих орієнтацій, персональної ефективності особистості, важливості та вірогідності зовнішніх прагнень. Внутрішня узгодженість ставлень розвитку життєвого шляху в якості джерело смислу надавала досліджуваним ресурси для впевненості та подолання стресів.

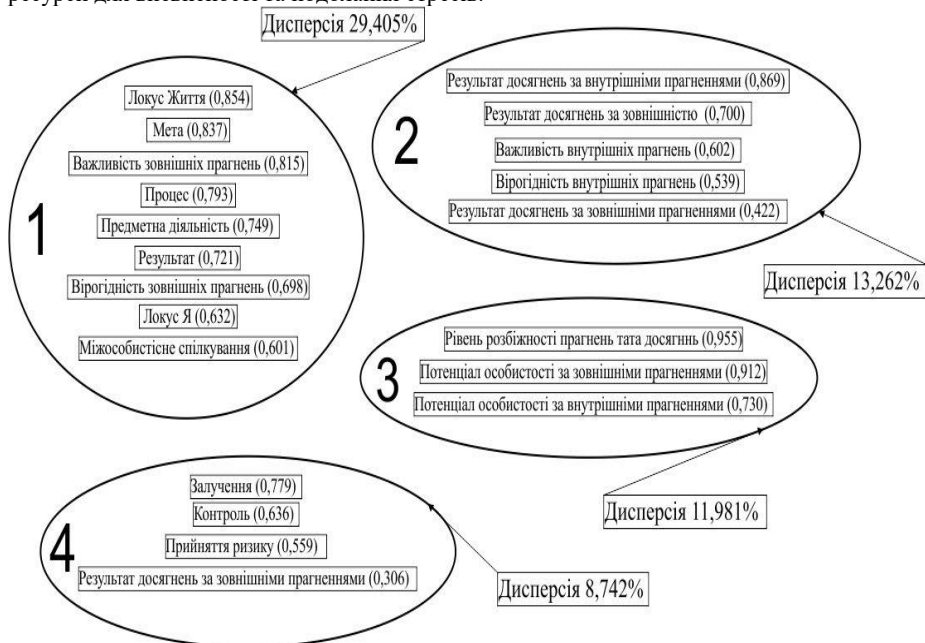

Рис. 8. Чотирьохкомпонентна модель структури взаємовпливу Его-функцій життєвих прагнень осіб із орієнтацією на минулий та теперішній час

Друга компонента визначалась наступним складом показників: результат досягнення за зовнішністю, зовнішніми та внутрішніми прагненнями, важливість та вірогідність внутрішніх прагнень. Рівень розбіжності між прагненнями та досягненнями та потенціал особистості за зовнішніми та внутрішніми прагненнями увійшли до складу третьої компоненти, що визначає обумовленість розвитку потенціалу особистості наявністю відмінностей в замислених образах та реальному зображенню досягнутого. За четвертою компонентою визначено взаємовплив показників прийняття ризику, контролю та залучення. Виявлення факту внутрішньої узгодженості та виділення в окрему

компоненту показників життєстійкості вказує на відсутність впливу досліджуваних Его-функцій на параметри життєстійкості.

На рисунку 9 наведено модель групи досліджуваних із орієнтацією на майбутнє, яку складалась з п'яти компонент.

Перша компонента складається з показників сенсожиттєвих орієнтацій та вірогідності внутрішніх прагнень. Все показники увійшли до даної компоненти з додатними компонентними навантаженнями.

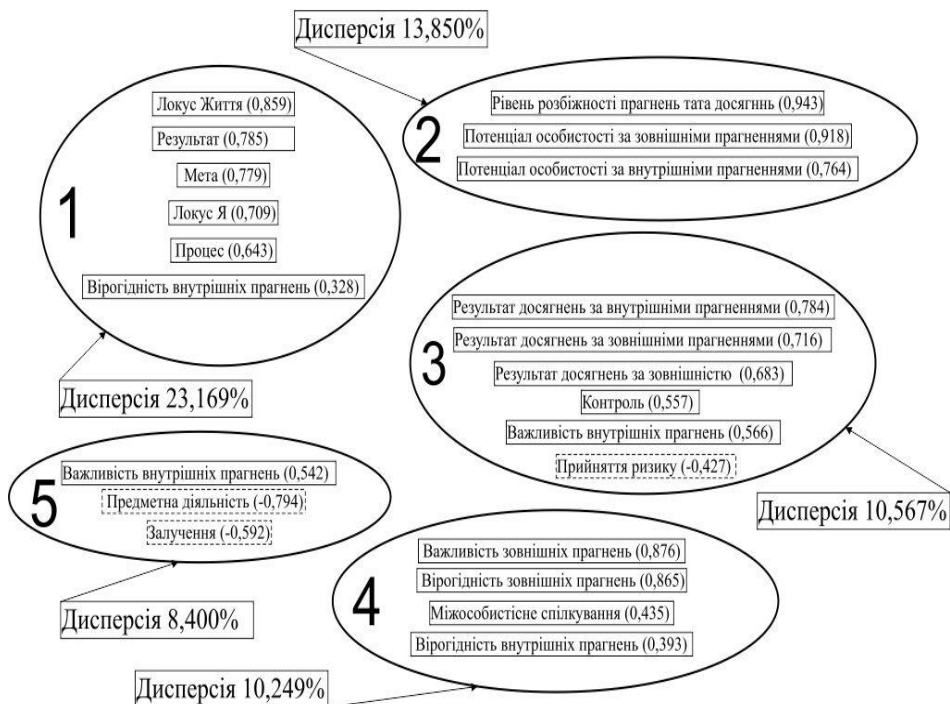

Рис. 9. П'ятикомпонентна модель структури взамовпливу Его-функцій життєвих прагнень осіб із орієнтацією на майбутнє

До другої компоненти увійшли показники потенціалу та розбіжності – отже показники розбіжності живлять внутрішній та зовнішній потенціал та структура їх взамовпливу є внутрішньо узгодженою. Третя компонента була визначена додатнім взаємовпливом показників результату досягнень за зовнішністю, зовнішніми та внутрішніми прагненнями, оцінкою важливості зовнішніх прагнень та від'ємним взаємовпливом показників прийняття ризику. Склад четвертої компоненти, зважаючи на силу компонентних навантажень, визначав поєднання важливості чіткого та впевненого формування зовнішніх прагнень та помірного необхідності міжособистісного спілкування. У п'ятій компоненті виявлені певні суперечності структури Его-функцій. Так, успішний розвиток та занурення в процес діяльності у досліджуваних, які були орієнтовані на майбутній час, зводили нанівець важливість особистісного зростання,

прагнення до любові і прихильності, служіння суспільству та підтримки власного здоров'я.

При аналізі дослідження структури Его-функцій досліджуваних із орієнтацією на минулий та теперішній час був визначений суперечливий характер взаємовпливів за п'ятикомпонентною моделлю (рис. 10).

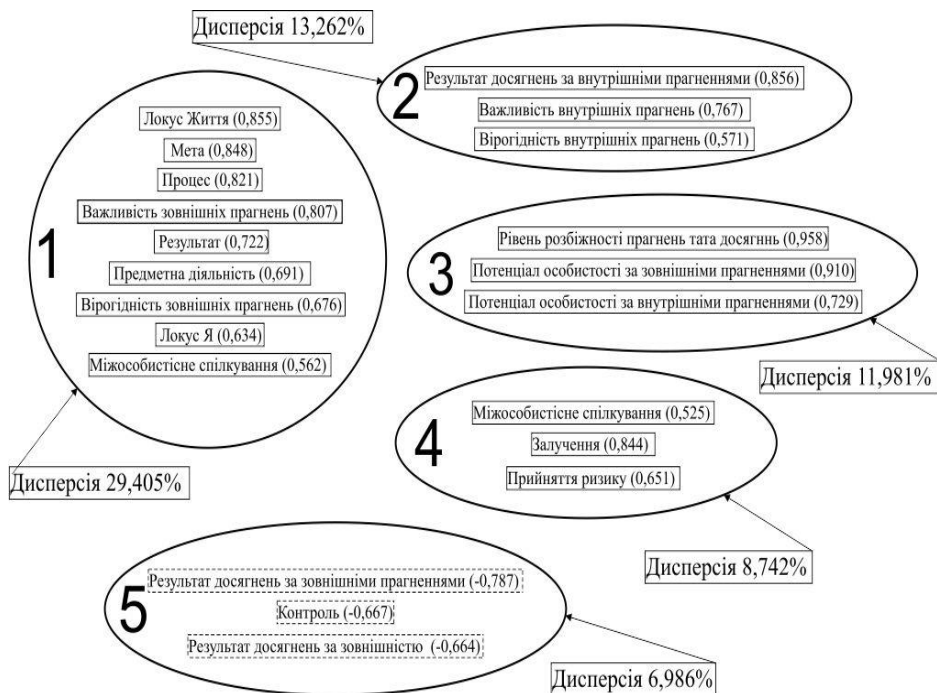

Рис. 10. П'ятикомпонентна модель структури взаємовпливу Его-функцій життєвих прагнень осіб із орієнтацією на минулий та теперішній час

У першій компоненті визначено додатний взаємовплив показників сенсожиттєвих орієнтацій, персональної ефективності, важливості та вірогідності зовнішніх прагнень, вірогідності внутрішніх прагнень та прийняття ризику. Тобто, досліджувані характеризувалися вдалим поєднанням осмислених життєвих ставлень, цілей та задач самореалізації. Друга компонента визначає додатний взаємовплив показників важливості, вірогідності та результати за внутрішніми прагненнями, що висвітлювало логічний ланцюг взаємодії уявлення власної внутрішньої потреби, оцінки можливості її реалізації та результат задоволення цієї потреби. Надалі, в третій компоненті виникла взаємозалежність показників розбіжності прагнень та досягнень, потенціалу зовнішніх та внутрішніх прагнень особистості. Такий взаємозв'язок обумовлює розвиток потенціалу особистості на підґрунті виникнення невідповідності власних прагнень та реальних досягнень. У п'ятій компоненті були визначені від'ємні взаємовпливи результату досягнень за зовнішністю, зовнішніми прагненнями та

контролем. Тобто, втрата впевненості в керованості життям негативно відображалась на оцінці власної привабливості та знецінення всіх зовнішніх прагнень.

Висновки. Чотирьохкомпонентна модель містить найменші суперечності в структурі взаємодії показників життєвих прагнень, сенсожиттєвих орієнтацій, персональної ефективності та життєстійкості. Працівники МНС із орієнтацією на майбутнє виявили структуру взаємодії, що визначила гармонійне поєднання осмислених цілей, вміння організації їх досягнень та отримання задоволення від процесу, здатність за певних умов досягати результатів та успіху, а персональна ефективність як риса досягнення життєвих прагнень, зводиться до усвідомлення важливості матеріальних та соціальних благ та впевненості в їх отриманні. Єдині суперечності виникають у вигляді проблем прийняття ризику. Працівники МНС із орієнтацією на минулий та теперішній час за всіма параметрами виявляли значний рівень зорієнтованості у сенсах власного життя, персональної ефективності, спрямованості у досягненні успіхів не тільки власного розвитку, але й професійного та соціального положення. Досліджувані, які орієнтувались в своєму розумінні на минулий та теперішній час виявились значно краще спрямованими на впровадження ефективної діяльності та самореалізації.

Література

1. Зимбардо Ф. Парадокс времени: новая психология времени, которая улучшит вашу жизнь / Зимбардо Ф., Бойд Дж. — СПб.: Речь, 2010. — 352 с.
2. Киреева З.А. Развитие сознания, детерминированное временем: Монография / З.О. Киреева. — Одесса 2010.- 380 с.
3. Сырцова А. Возрастная динамика временных ориентаций личности / Сырцова А., Митина О.В. //Вопросы психологии, 2008. - № 2. — С.41–54.
4. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності /Т.М.Титаренко.- К., 2003.
5. Цуканов Б.И. Время в психике человека: монография / Б.И.Цуканов. — Одесса: Астропринт, 2000. — 220 с.

Транслітерація

1. Zymbardo F. Paradoxs vremeny: novaia psykholohyia vremeny, kotoraiia uluchshyt vashu zhyzn / Zymbardo F., Boid Dzh.. — SPb.: Rech, 2010. — 352 s.
2. Kyreeva Z.A. Razvytye soznanyia, determynirovannoe vremenem: Monohrafiia / Z.O. Kireieva. — Odessa 2010.- 380 s.
3. Syrtsova A. Vozrastnaia dynamyka vremennykh oryentatsyi lychnosty / Сыртцова А., Мытына О.В. //Вопросы психологii, 2008. - № 2. — S.41–54.
4. Tytarenko T.M. Zhyttiievyyi svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy budennosti /Т.М.Тytarenko.- К., 2003.
5. Tsukanov B.Y. Vpemia v psykhyke cheloveka: monohrafiya / B.Y.Tsukanov. — Odessa: Astroprynt, 2000. — 220 s.

Siemienienia O.

MODELS OF THE FUNCTIONS' MUTUAL IMPACT OF THE PERSONALITY'S EGO-LIFE ASPIRATIONS IN TIME DISCOURSE

The paper highlights the state of research of the problem of the temporal orientation of the person as the basis of its life aspirations. The views of modern Ukrainian scientists on this problem are highlighted and described. The empirical models of the interaction of His-functions of life's aspirations of the individual in the time discourse are presented and

characterized. It is proved that the four-component model contains the least contradictions in the structure of the interaction of indicators of life's aspirations, sensory-life orientations, personal efficiency and viability.

Key words: personality model, time orientation, life aspirations, acceptance of risk

Семсєнєня О.І. – аспірант кафедри загальної психології та психології розвитку особистості Одеський національний університет імені І.І. Мечникова.

УДК 159.9

Склярук А. В.

СОЦІАЛІЗУВАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ СІМ'Ї

У статті розглядається сімейна соціалізація з точки зору готовності сім'ї виконувати цю функцію. Проведено аналіз досліджень і публікацій про сімейної соціалізації. Аналізуються соціалізувальні можливості сучасної сім'ї. Представлені дані соціально-психологічного дослідження ціннісних орієнтацій молоді Запорізької області. Виявлено, що цінність мати сім'ю має велику перевагу над дітородними цінностями. Тобто певні функції сім'ї, що мають велике соціальне значення (репродуктивна функція і виховна) поступаються місцем іншим функціям (господарсько-побутової, економічної, емоційної, сексуальної і іншим). Говориться про необхідність пошуку оптимальних форм підтримки сім'ї, адекватних сучасним реаліям і пріоритетам соціальної політики.

Ключові слова: сімейна соціалізація, соціальні інститути, сім'я, функції сім'ї, ресурси сім'ї.

Постановка проблеми. Як суб'єкт соціалізації сім'я виступає в ролі посередника між дітьми та соціальним оточенням. Знаючи своїх дітей, їх індивідуальні психологічні якості і, з іншого боку, маючи інформацію про нормативи, вимоги суспільства, батьки прагнуть адаптувати дітей до умов зовнішнього соціального середовища.

Але ж потреби сім'ї, пов'язані з вихованням та соціалізацією дітей, як правило, мають односторонній підхід до їх задоволення, обумовлений неузгодженістю дій різних інститутів соціуму, переважанням соціальних заходів підтримки сім'ї або окремих її членів, недооцінкою виховних можливостей інститутів соціуму.

Зміни в соціально – економічних, культурологічних, психолого-педагогічних умовах суспільства зачіпає різні сфери життєдіяльності сім'ї і позначається на виконанні сім'єю своїх функцій.

Загальні риси сучасних змін у функціонуванні інституту сім'ї – це індивідуалізація, прагнення незалежності, автономності, зменшення орієнтації на соціальне оточення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виділення із загальної теорії соціалізації одного з базових її напрямків - сімейної соціалізації в якості безпосереднього предмета дослідження відбулося в 60-і - 70-і роки. У цей період починають з'являтися наукові роботи, присвячені аналізу конкретних проблем сімейної соціалізації. Представники західних соціально-психологічних шкіл пропонують різні теоретичні підходи до розгляду окремих проблем загального процесу соціалізації дітей в сім'ї.

Так, моделювання виховної діяльності батьків розглядається засобами системно-функціонального аналізу в працях Т. Парсонса, К. Бродеріка, М. Корнуолла, Н. Гленна, М. Хоффмана, С. Шварца. Ряд вчених при дослідженні сімейної групи як взаємодіючої